



NR 15 TALV-KEVAD 2022 Loov Eesti

LOOV EUROOPA TOETUSTE MAHT ON KASVANUD » LOE LK 3

Ka teatreid varjutas pandeemia, kuid VAT Teatri Loov Euroopa toetatud projekti „PLAYON!“ esimene lavastus õnnestus lavale tuua juba 2020. aasta septembris – see oli Aare Toikka „Romeo ja Julia.“ Foto: Siim Vahur

Pandeemiaaeg on toonud esile kultuurivaldkonna üksmeele

Koroonapandeemia on mõjutanud kultuurielu ilmselt rohkem, kui me seda praegu hinnata oskame, ja mõjutab veelgi, sest kriis pole veel läbi ning selle reguleerimisel pole ühtseid seisukohti. Kultuurivaldkonna esindajad kinnitavad, et kriis tõi teravalt esile kitsaskohad ja valupunktid, kuid sealjuures kiirendas koostööd nii valdkonna sees kui ka valdkondade vahel.

Tõnu Karjatse
ERR



Kuna pandeemia on üleilmne, on probleemidki samasugused ja ühist keelt lihtsam leida ka rahvusvaheliselt. Samas ei asenda Zoomikohtumised silmast silma kontakte ega veebinäitused, -kontserdid või voogedastusplatvormid (*koh-maka ja pika termini asemel võiks

neid nimetada lühendina „vep“, „vepid“) elamust, mida saab teatris, kinos või kontserdisaalis. Arvata võib, et seda on kogenud igaüks, kes pandeemia esimesel aastal kogu maailma haaranud sulgemise laines püüdis osa saada veebietendustest või -kontserdist.

Praeguseks on digilahendused taandunud meeldivaks ja ka vajalikuks lisandiks, kodutehnika võimaldab kultuurisündmusi tarbida üpris heas tehnilises kvaliteedis, mille eest ei häbene artistid ja korraldajad küsida elava esitusega võrreldavat piletihinda. Samas on digitaalselt kättesaadavad ka salvestused, varasemad etendused, kontserdid, üha enam tekib juurde platvorme, mis küsivad vaatamiskorra või kuumaksena mugavalt väikeseid summasid.

Kultuurisisu liikumisega audiovisuaalkanalitesse arvestavad ka meie kultuurivaldkonnad. Praeguse kokkuvõtte tarvis esitatud küsimustele vastasid Edith Sepp Eesti Filmi Instituudist, Elin Kard Eesti Kunstnike Liidust, Ave Tõlpt Music Estoniast ja Kerttu Männiste Eesti Muuseumiühingust.

Muuseumid tegelesid kogudega
Kui vaadata tagasi, siis kriisi esimene aasta tõi kaasa üleüldise segaduse ja sulgemiste laine, kinni läksid nii kultuuriasutuste ukseid kui ka riigipiirid. Piirangute ja sulgemiste tõttu tabas kogu muuseumivaldkonda külastatavuse langus ligi

50%, mis tähendab ka eelarves olulise omatulu vähenemist. Ehkki muuseumid püüdsid virtuaalnäituste kaudu püsida ja konkureerida hoopis atraktiivsemate audiovisuaalsektoritega, olid nad sunnitud peatama kavandatud suuremad projektid. Samas oli ka positiivseid erandeid, näiteks maantee-muuseum, mille külastatavus 2020. aastal isegi tõusis 30%. Siinjuures tuli kasuks just väliekspositsioon.

Pandeemiaaeg võimaldas aga tegeleda rohkem kogudega. Eesti muuseumide kogusid ühtlustavaks andmebaasiks on muuseumide infosüsteem MUIS, mis võimaldab teha valdkonnasisest koostööd ka distantsilt. Nii saigi muuseumipedagoogide koostöövõrgustiku korraldamine aastal 2020 muuseumide aastauhindade jagamisel eripreemia.

Muuseumiühingu eestvedamisel kavandab muuseumivaldkond tuleval aastal kasutusele võtta muuseumikaardi, mis võimaldaks soodsas aastapileti hinnaga külastada kõiki Eestis olevaid muuseumide. See teeks väljapanekud külastajale soodsamaks ja mugavamaks. Praegu vaatavad muuseumid aga lähemasse tulevikku murega – kui aastatel 2020–2021 sai teha veel varem ette valmistatud näituseid, siis praeguseks on see ressurss ammendunud ja kindlustus püsib edasigi plaane. Väiksem omatulu tähendab ka vähenenud eelarveid näituste ettevalmistamisel ja korraldamisel, samuti kannatab võimekus tuua siia rahvusvahelisi näitu-

seid. Kunstiinstituutsioonid on arutanud juba ka kunstielu aeglustumist, mis tähendakski vähem uusi näituseid ja juba avatud näituste viimist Eesti-sisesele turile.

Kunstihoone alustab näituseringlusega

Tallinna Kunstihoonel on peatselt kavas sellise näituseringlusega alustada. Iseendast on selline ringlus positiivne asjade areng, kuna hoo-gustab kunstielu ka kohalikul tasandil. Mida aga peavad tegema kunstnikud, kellele näituste tegemine on osa elukutsest? Näituste korraldamise poole pealt on aga positiivne, et asutamisel on näituseasutusi ühendav katusorganisatsioon. Ühtlasi on see konkreetseks väljundiks kunstivaldkonna arengukava jõustamisel. Selle arengukava koostamise ja esitluseni tänavu aasta jaanuaris jõudsid kunstiinstituutsioonid kiirendusega tänu pandeemia. Samal ajal sai Maarin Ektermanni ja Airi Triisbergil valmis ka kunstivaldkonna töötasustamise skeem, mille aluseks alampalk.

Selline valem annab kunstnikele ühised alused töö- ja palgalepingute sõlmimisel ning aitaks tagada ka senisest parema sotsiaalse kindlustunde. Vabakutseliste loovisikute sotsiaalne kindlustus on juba aastaid olnud valus murekoht, mida on tunnistanud ka kultuuriministerium ja algatanud vajalikke seadusemuudatusi. Nende jõustumine võtab aga aega ja kunstnikud peab oskama oma õiguste eest seista.

Haridus üha olulisem

Eesti kultuurielule on iseloomulik see, et paljud loovisikud tegutsevad valitud erialast hoopis erinevatel aladel ja kultuuri panustatakse siis, kui selleks aega üle jääb. Samas on just selline enese jagamine aidanud valdkonnal tervikuna kriisi ajaga paremini toime tulla. Töötab riskide hajutamine, kannatab aga kultuurielu mitmekesisus. Me ei tea, mis jääb selle tõttu sündimata, millised teosed tegemata.

Võib-olla ei tulekski imestada, et just pandeemia ajal on hakatud üha enam rääkima kultuurialase hariduse/harituse olulisusest – novembris 2021 peeti esimene kunstihariduse ümarlaud, Kinoliit ja Eesti Filmi Instituut plaanivad 2023. aastaks Kinomajja filmihariduskeskust, muuseumipedagoogid korraldavad kriisi puhkedes e-õppematerjalide kogumise, et abistada lapsevanemaid ja õpetajaid.

Filmitegemise toetamist tuleb vaadelda laiemalt

Nagu tõdeb Eesti Filmi Instituudi juht Edith Sepp, on kindel, et uued põlvkonnad tarbivad sisu audiovisuaalkanalite kaudu ja see on juba märgatav. Suured rahvusvahelised audiovisuaal-platvormid investeerivad alanud aastal sisutootmisse 115 miljardit USD – number, mille ulatust siinses mõõtkavas saab iseloomustada ainult sõnaga „ulmeline“. Vaatamata sellele, et sellise haardega näib olevat võimatu konkureerida, soovib EFI koos Filmiarhiiviga luua Eesti filmipärandi paremaks esitlemiseks vepi, mis aitaks ka täita lünka filmialase kirjaoskuse edendamisel. Vepid ongi paindlik alternatiiv kinole, kuid ei asenda ühist osasaamiskogemust.

PÖFFi külastatavusnäitajad on jätkuvalt väga head, mis tähendab, et nõudlus tõsisemate filmide järele on suur, samuti lähevad täissaalidele retrospektiivid ja erikavad kinodes. Parema ülevaate saamiseks hakkas EFI eelmisel aastal koguma ka kinode külastusstatistikat, millele tulevad sellest aastast juurde ka andmed kohalike voogedastusplatvormide vaatajate kohta.

Otseseks pandeemia tulemuseks filmisektoris on üheminutilise filmide algatus, mida on samuti hästi vastu võetud. Filmivaldkond ootab riigilt eelkõige seda, et tootmisrahastust ei kärbitaks ja töuseks ka tagasimaksefondi Film Estonia kapital, mis annab siinsetele filmitegijatele rahvusvahelist kogemust kodust lahkumata.

Edith Sepp nendib, et filmitegemise toetamist tuleb vaadata laiemalt kui vaid riigi toel tegutsemine. Eelkõige võiks Eesti ära kasutada Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia direktiivi võimalusi, selle kaudu saaks sisuvahendajaid (vepid) kohustada panustama ka kohaliku sisutootmisse. Soome plaanib sellise mudeli toel saada kohaliku filmitootmisse 6–20 miljonit eurot lisaraha. Esmalt tuleks see direktiiv aga Riigikogus vastu võtta.

Aeg on mõelda kriisist väljumisele

Üha olulisem on mõelda kriisist väljumisele. Muusikavaldkonna ekspordorganisatsiooni Music Estonia juht Ave Tõlpt ütleb, et taastemehhanismi üheks osaks võiks olla alustuseks kasvõi maksusoodustused ehk piletite käibemaksu lühiajaline alandamine. Olukorra lahendamiseks ootavad kõik, kogu kultuurivaldkond on sulgemistest ja piirangu-

PARIMAD PALAD



PÖFF toob Eesti majandusele tervikuna tagasi 6,6 miljonit eurot
Lk 8



Tiina Ollesk: online'is tehtu puhul ei saa me teha nägu, et tegemist on sama asjaga, ainult online'is
Lk 8

test kohutavalt väsinud ning ootab selgust ja mõistmist poliitilisel tasandil.

Kultuurivaldkonna ühine tõdemus on see, et pandeemia küll kiirendas mitmesuguseid arenguprotsesse, nagu sisu digiteerimine, statistika kogumine ja ühiste lahenduste otsimine, kuid näitas ka seda, et riik ei suuda pandeemia korral kõiki abistada. Eriti näotuks kisub olukord siis, kui poliitikutud püüavad kriisist lõigata isikliku profiiti, näidates avalikkusele end otsustetegijaid kritiseerides eesrindliku patrioodina, kõlavate loosungite varju jääb aga küündimatus jätkusuutlikumate lahenduste väljapakkumisel. Kriis on näidanud, et poliitilistel erakondadel napib kriiside lahendamiseks hädavajalikku üksmeelt. Kultuurivaldkonnas on see aga olemas.

Juhtkiri

Eesti loovus maailma

Aafrika vanasõna ütleb, et kui tahad minna kiiresti, mine ükski. Kui tahad jõuda kaugele, mine koos. Lisan siia juurde, et mine koos heade kaaslastega, kellele saad loota ja kes pakuvad täiendust sinu teadmistele ja oskustele.

Just koostöö on võtmesõna, mida kunagi ei ole liiga palju ja millele alati tuleb tähelepanu juhtida.

Ka meie nii-öelda uus reaalsus, mida juba kaks aastat on loonud COVID-19, on näidanud, et rohkem ellujäämise võimale ja uusi positiivseid arenguid leiame me koostööst.

Kui otsida sellest ebakindlast maailmast midagi positiivset, siis kindlasti on see seotud digitaliseerimisega. Ilma tungiva vajaduseta ei oleks kultuur ja loomemajandus võtnud kasutusele nii palju erinevaid digilahendusi, et jõuda klientideni ja publikuni.

Kuigi ükski digilahendus ei asenda ehedat emotsiooni kunstinahtuselt, teatrisaalist, kontserdilt, siis annab see ikkagi võimaluse saada osa ja vahet on see paljudele ka ainus võimalus, et üldse osaleda. Seetõttu olen kindel, et need lahendused on tulnud, et jääda alternatiiviks.

Loov Eesti elab aktiivset, virtuaalset, rahvusvahelist projektielu. Rahvusvaheline koostöö on värskenäev. Näeme, kuuleme, õpime ja kogeme palju uut, loomemajanduse valdkonna arengutest üle Euroopa. Ühtlustunud on partnerite osalemise tingimused projektis ja saavutatud täielik üksmeel projektiürituste korraldamiseks virtuaalselt.

Projektide prioriteetidid lähtuvad rahastaja eesmärkidest, mida soovitakse saavutada ja kuhu selle rahastuse toel tuleks jõuda. Innovatsioon, digitaliseerimine ja rohepöörde on ainult mõned esile tõstetud teemad COVID-19 mõjudega võitlemise ja COVIDi-järgse ülesehitustöö kõrval.

Möödunud aasta lõpul valmis Loov Eesti panustamisel kaks õppekava: rahvusvahelistumise õppemoodulid loomemajanduse tugistruktuuridele projektis Creative Ports ja loomeettevõtluse ainekava EBSi eestvedamisel, koostöös Põhjamaade kõrgkoolidega.

Jätkuvad Loov Eesti loodud veebipõhised inkubatsiooniprogrammid PESA Virtual Academy Gruusias ja Moldovas. Programmi on täiendatud disainiettevõtete ekspordikoolitustega.

Oluliselt on mitmekesisustunud meie partnerite ring idapartnerlusriikides.

Haridusprogramme arendades õpid pidevalt ka ise ja see on organisatsiooni seisukohalt jätkusuutlikkuse garantii.

Loov Euroopa avas uue programmi, mis on varasemaga võrreldes mahukam ja võimalusterohkem. Julgustame kõiki alustama rahvusvahelist koostööd ja miks mitte kasutada selle rahastamiseks Loov Euroopa võimalusi.

Eesti loovus maailma – see on Loov Eesti rahvusvahelise koostöö eesmärk.



Foto: Jana Laigo

Eva Leemet, Loov Eesti tegevjuht

Loov Eesti leht

Peatoimetaja: Tiiu Allikmäe

Väljaandja: Loov Eesti, Telliskivi 60a, Tallinn

Tegevjuht: Eva Leemet

Tel: 501 2558

info@looveesti.ee

www.looveesti.ee

Ajalehe kujundas Ekspress Meedia erilahenduste- ja sisuturunduse osakond

www.looveesti.ee

Mis värvi on koostöö?

Tiiu Allikmäe

LOOV EESTI

Ida-Virumaa nii eesti- kui ka venekeelse kogukonna aktivistid ja kohaliku elu eestvedajad kogunesid Saka mõisa lahendama kunstiprojekti abil kohalikke väljakutseid. Teejuhiks oli neile Berliinis elav loominguliste rituaalide looja Meike Ziegler.

„Kõigil on nii palju tööd, kunagi pole aega mõelda, miks me seda teeme ja kuhu jõuda tahame. Inimesed erinevatest kohtadest ei suhtle omavahel ja me ei saa koos töötada, meil on vaja teha rohkem koostööd. Kui teeme koos projekti, pole vahet, kas oled eestlane või venekeelne, meil on vaja ühtset regioonitunnet,“ ütles Jana Budkovskaja, kes on seotud väga mitmete piirkonna ettevõtmistega alates ettevõtlusest kuni kultuuriprojektideni.

Algatuseks toodi välja, mida nähakse kohapealsete väljakutsetena – eestikeelne kogukond on aktiivsem, tundub, et venekeelsetel noortel on raskem oma tulevikku Ida-Virumaal näha. Pigem soovitakse minna välismaale. „Meie kommunikatsioon on väga vanamoeline. Küsimus on selles, et kas tahame suhelda. Paljud on väsinud. Kodanikuühiskond pole venekeelses kogukonnas arenenud. Ei julgeta alustada uute algatustega, ka



Kui läheneda mõnele probleemile kunstivahendeid kasutades, tulevad ootamatud lahendused



vanemad ei julgusta initsiatiivi võtma,“ rääkis mitmete kultuuriürituste eestvedaja Valeria Lavrova.

Creatuals ehk loomingulised rituaalid on meetodika, kus kunstivahendeid kasutades loovad inimesed ise oma probleemide lahendamiseks kas mõne käegakatsutava tähendusriika objekti või tegevuse. Loomise käigus aga saab probleemi olemus osalejatele selgeks.

„Püüan pakkuda positiivset ja

värsket mõtteviisi, sellist, mis annab energiat ja aitab edasi liikuda, sellist, mis juhib osalejate motivatsiooni. Loomes keskkonnas, kus saab leida ootamatuid lahendusi, enesekindlust ja inspiratsiooni. Creatuals on kohandatud konkreetse teema, sündmuse või olukorraga,“ ütles Meike Ziegler.

Väljakutsetest arusaamiseks püüdsid osalejad kirjeldada, mis värv, kuju, loom, muusika, kunstnik või ka näiteks aastaag neid iseloomustaks. Sellise arutelu käigus koorusid justkui iseenesest välja ka lahendused.

„Suurepärane, et saime lõpuks omavahel ka silmast silma kohutada. Ja saime selgeks, et me polegi nii erinevad, meil on rohkem ühist kui seda, mis eraldab,“ arvas Kohtla-Nõmme Loomemaja algataja Mari Suviste.

„Teemad, mida käsitleti, puudutasid mind väga isiklikult, samas sain tööalaselt juurde häid mõtteid ja inspiratsiooni. Suur boonus oli, et saime sõnastada usalduslikus keskkonnas nii mõnedki maakonna jaoks valulikud sõlmpunktid, millega on vaja edasi tegeleda,“ ütles Viru Filmifondi koordinaator Piia Tamm. „Vaja on tegelikult rääkida ka rasketest ja ebamugavatest teemadest, näiteks Arvamusfestivalil,“ lisas ta. Omavaheliste tegevuste koordineerimiseks löid osalejad ka Facebooki grupi.

Selleks, et sündinud koostöösoovid kestma jääksid, kirjutasiid osalejad oma arvamused vahalehele, mis küünlaks kokku keerati ja mille leek need lõplikult kokku sulatas.

Töötoa läbiviimist toetas Briti Nõukogu.

UUDISED

Digikultuur, -turism ja -haridus jõudsid virtuaalsele kaardile

Keerulised ajad on andnud tõuke väga paljude erialade digimuudatustele. Euroopas (ja ka mujal) on püütud leida lahendusi, kuidas edasi tegutseda, kui omavahel kokkusaamine on raskendatud.

Partnerid seitsmest Euroopa riigist panid pead kokku ja koostasid viimasel ajal kultuuris, hariduses ja turismis digivaldkonnas tehtud näidetest virtuaalse kaardi. Eestis on palju vahvaid näiteid, mõnega neist saate tutvuda ka kaardil. Projekti käigus koostatakse ka koolitusprogramm, kuidas digivahendeid paremini kasutada.

www.creativedigitaltransformation.eu

Kaart on valminud Erasmus+ projekti raames.



Virtual map of European good practices

Creative Ports tutvustab rahvusvahelistumise võimalusi

Ühtsele platvormile on kogutud Läänemere-äärsete riikide loomemajandust edendavate organisatsioonide kirjeldused ja poliitikasoovitused. Näidete varal tutvustatakse lehel parimaid tööriistu rahvusvahelistumiseks. Kirsiks tordil on interaktiivsed õppemoodulid, mis võimaldavad rahvusvahelistumiseks vajalikke samme paremini läbi mõelda ja omandada vajalikke teadmisi.

„Usume, et kõige väärtuslikumad kogemused saime, kui COVID-19 kriisi ajal tuli planeeritud füüsilised kohtumised asendada virtuaalsetega. Nii õppisime ise ja saame nüüd ka teistele nõu anda, kuidas erinevaid sündmusi – näituse, konverentse, festivale jpm teistmoodi korraldada,“ ütles Loov Eesti tegevjuht Eva Leemet. Loov Eesti juhtis projektis õppemoodulite koostamist.

Ühiselt kogutud tarkusetarad ei lähe kaotsi ka pärast projekti lõppu ja neid saab uurida lehel www.creativeports.eu.

Projekti jätkuks jääb aastateks 2022–2026 Läänemere regiooni kultuuri- ja loomemajanduse organisatsioonide võrgustiku koostööd koordineerima kultuuri- ja loomemajanduse kontaktpunkt, mida juhib Goethe Instituut Tallinnas.

Creative Porti projekti rahastas Interreg Baltic Sea Region.

Kuidas õpetada ettevõtlust loovisikutele?

Parimad loomemajanduse eksperdid Islandilt, Norrast ja Eestist panid pead kokku, kaasasid eksperte ka mujalt ning löid loomemajanduse ja ettevõtluse õppematerjalid ehk tööriistakasti, mida ülikoolid ja loomeinkubaatorid saavad kasutama hakata.

Projekti juht Kristiina Urb ütles ülikoolidele loodud loomeettevõtluse õpetamise tööriistakasti tutvustades, et selle ettevalmistamisel lähtuti disainimõtlemise põhimõtetest.

Tööriistakasti kuulub käsiraamat, mida võivad kasutada tudengid ise või ka juba alustavad ettevõtteid oma äriplaanide loomisel; juhendid õppejõududele, kuidas tööriistakasti kasutada; töölehed, mille abil saab mänguliselt ja interaktiivselt erinevaid ettevõtluse aspekte õpetada; videod loomeettevõtjatega ja erinevate ekspertidega, mida saab kasutada diskussioonides või iseseisvas töös; näited, taskuhäälingud, videod ja slaidid, mis tutvustavad viiepäevast intensiivset loomeettevõtluse kursust.

„Tore oli kuulda, et projektis osalenud tudengid olid sellise kursusega 100% rahul ja soovitasid seda kindlasti ka teistele,“ ütles Kristiina Urb.

Tööriistakastiga saab tutvuda ja sealt vajalikke materjale alla laadida aadressil www.ccitoolbox.com.

Projekt on rahastatud EMP / Norra kõrghariduse koostööprogrammist.

Gruusia ja Eesti disainerite koostöö sai hoo sisse

Väga põnev projekt sai lõpuakordi, kui ulatasime lõputunnistused kuuale Gruusia ja kuuale Eesti disainiettevõttele, kes kaitsesid edukalt ekspordiplaanid. Plaanidest olulisemadki olid omavahelised kontaktid, rõõm ühiselt kogetu üle ja uued sõprussidemed.

Eesti disainihuvilistel on nüüd võimalus mitmes disainipoes kohata ka Gruusia disainerite põnevaid ja värvikaid töid. Ka eestlastele olid kohtumised Gruusias olulised ja silmaringi avardavad. Üheskoos uuriti ka, kuidas ja millistel tingimustel on võimalik jõuda oma disainitoodega Soome turule.

Ühiste tegevustele annab kindlust ka see, et Disain Georgia sõlmis koostöölepe Eesti Disainerite Liiduga ja EstBAN Gruusia investoreid esindava Creative Caucasusega.

Projekti rahastas EUROCHAMBRES Euroopa Liidu programmist EU4Business.

Loov Euroopa toetuste maht on kasvanud



Kristiina Urb
LOOV EUROOPA KULTUUR

Loov Euroopa programmi eesmärk on arendada kõiki Euroopa kultuurisektoreid ja kaitsta Euroopa ühist kultuuripärandit, pakkudes eelkõige erinevaid rahastamisvõimalusi, mis on suunatud koosloomisele, oskuste arendamisele, võrgustike ja platvormide loomisele, teadmiste jagamisele ja liikuvusele ning sisu levitamisele ja reklaamimisele. Programm jaguneb alaprogrammideks: Kultuur, MEDIA ja valdkondadevaheline alaprogramm. On rõõm tõdeda, et Loov Euroopa 2021–2027 rahastusperioodi maht on märkimisväärselt suurenenud ja eelarve on kokku ca 2,4 miljardit eurot.

Elmise programmi perioodi tagasisidet arvesse võttes on olulisemad muudatused uuel perioodil Kultuuri toetusprogrammis kõigepealt lihtsustatud ja suurem juurdepääs koostööprojektide toetustele, mida valdkond väga ootas. Lisaks suurendati platvormide toetusvooru eelarvet ning suuremat rõhku hakatakse panema kunstnike ja professionaalide mobiilsuse toetamisele. Samuti on sel programmi perioodil üheks märksõnaks suurem sektoripõhine lähenemiseviis toetuste andmisel. Oluline on ka suurem fookus rahvusvahelisel areenil esindatusele.

Eelmisel aastal algas Loov Euroopa Kultuuri alaprogrammil uus programmi periood, mis tõi endaga kaasa ka muudatusi, näi-



teks populaarsetes koostööprojektide taotlusvoorudes.

Loov Euroopa Kultuuri toetusprogrammi eesmärk on endiselt edendada kunsti- ja kultuurialast koostööd Euroopa tasandil, et toetada Euroopa teoste loomist ning tugevdada Euroopa kultuuri- ja loomesektorite majandus-,

sotsiaal- ja välismõõdet ning innovatsiooni ja mobiilsust. Programmi põhitegevus on ka uuel perioodil koostööprojektide toetamine.

Koostööprojektide taotlusvoorus on nüüd kolm kategooriat, mille vahel kõik taotlejad soovivad projektid saavad valida. Esimene

kategooria on väiksemahulised projektid: sellist projekti planeerides tuleb arvestada, et projekti tuleb kaasata vähemalt kolm erinevat partnerit kolmest erinevast programmis osalevast riigist. Väiksemahulistele projektidele on võimalik taotleda toetust maksimaalselt 200 000 eurot, kaasra-

hastuse määr on 80% ja omapoolne finantseering peab olema 20%.

Teises kategoorias ehk keskmisemahulistel projektidel peab olema vähemalt viis partnerit viiest erinevast programmis osalevast riigist ja toetust on võimalik maksimaalselt taotleda 1 miljon eurot. Selles kate-

gorias on kaasrahastusmäär 70%, see tähendab, et omapoolne finantseering peab olema 30%. Kolmandas kategoorias, suuremahuliste projektide puhul, saavad osalejad taotleda toetust kuni 2 miljonit eurot ja peavad kaasama vähemalt kümme partnerit kümnest erinevast programmis osalevast riigist. Suuremahuliste projektide kaasrahastusmäär on 60%, projektid peavad omalt poolt finantseerima 40% projekti eelarvest.

Koostööprojektide taotlusvoorst taotlejad peavad olema juriidilised isikud, mis on asutatud ja ametlikult registreeritud Loov Euroopa programmis osalevas riigis. Juhtpartner peab olema juriidiliselt tegutsenud taotluste esitamise tähtajaks vähemalt 2 aastat. Enam ei pea taotlema tulev organisatsioon olema näiteks põhikirja järgi loome- või kultuuri-sektoris tegutseja. Seega ei ole potentsiaalsete osalejate ring enam nii piiratud.

Koostööprojektide tegevusi planeerides peab silmas pidama, et nüüd tuleb kõigepealt valida kahe laiemal eesmärgi vahel: riikidevaheline teoste ühisloomine ning levitamine kunstilistel ja finantsilistel põhjustel või innovatsioon, mis on vajalik sektori arenguks ja selle konkurentsivõime suurendamiseks. Innovatsiooni tuleb siin kindlasti mõista laiemalt ning uuendused ei pea tingimata tehnoloogilist laadi olema ja võivad hõlmata uute tavade või uute mudelite väljatöötamist ja katsutamist, aga ka heade tavade edasiandmist ja levitamist arenenumat Euroopa piirkondadest või sektoritest teistele Euroopa piirkondadele või teadusharudele.

Lisaks peavad koostööprojektid valima 1–2 prioriteeti, millega oma projektis tegelda. Valikus on kuus prioriteeti: publik, sotsiaalne kaasatus, jätkusuutlikkus, uued tehnoloogiad, rahvusvaheline mõõde ja iga-aastased valdkonnapõhised prioriteetidid (sel aastal muusika, raamatusektor, arhitektuur, kultuuripärand, mood ja disain, jätkusuutlik kultuuriturism).

Horisontaalsete teemadena peab uus programmi periood väga oluliseks sotsiaalset kaasatust ja keskkonnasäästlikkust.



Heili Jõe
KULTUURIMINISTEERIUMI EUROOPA
LIIDU ASJADE NÕUNIK

Uudismeedia Loov Euroopa programmi fookuses

Kvaliteetne ja sõltumatu uudismeedia sektor on Euroopa Komisjoni jaoks kujunenud laiemalt üheks prioriteetseks valdkonnaks. Seda eelkõige põhjusel, et sektor on Euroopas seismas silmitsi nii tehnoloogiliste kui ka struktuuriliste väljakutsetega. Kvaliteetne ja sõltumatu meedia on demokraatlike ühiskondade üheks alustalaks ja seda soovitakse toetada nii erinevate õiguslike algatuste kui ka programmide kaudu. Euroopa Komisjoni tasandil koonduvad peamised uudismeedia projektid ja tegevused algatuse NEWS Initiative alla.

Esmakordselt hõlmab uudismeedia valdkonda ka Loov Euroopa programm. Toetatakse projekte piiriüleseks koostööks ajakirjanike ja meediamaajade vahel ning algatusi meediapädevuse, meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse edendamiseks.

Eelmisel aastal kuulutati välja ajakirjanduspartnerluse voor, millega jätkatakse ka 2022. aastal. Ajakirjanduspartnerlusega püütakse soodustada nii ajakirjanduslikku koostööd kui ka uute äri-

mudelite arendamist, mis toetaksid kvaliteetset ajakirjandust tervikuna. Järgmine voor on avanemas märtsis 2022.

Äsja on avanenud meediapädevuse taotlusvoor tähtajaga 6. aprill 2022. Meediapädevuse eesmärk on võimaldada meediat kriitiliselt mõista ja kasutada. Toetatakse üleeuroopaliste konsortsiumide ja foorumite loomist, vahendamaks infot, parimaid praktikaid ja meetmeid. Eraldi fookuses on piiratud meediapädevuse või meediale juurde-

pääsuga ühiskonna liikmed. Toetatakse ka meediapädevuse spetsialiste.

NEWS Initiative: digital-strategy. ec.europa.eu/en/policies/news-initiative

Avatud ja avanemas voorud: ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home

Interaktiivne tööriist toetuste kohta meedia- ja audiovisuaalvaldkonnas: digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/tool-funding-media

LÜHIUUDISED

MUSIC MOVES EUROPE

Music Moves Europe toetab jätkusuutlikku muusikalevi, keskendudes elavale muusikale. Meetme eesmärk on arendada Euroopa muusikasektori konkurentsivõimet, innovatsiooni ja mitmekesisust. Järgmise kolme aasta teemad keskenduvad otseülekandele, muusikaürituste toimumiskohade koostööle ja muusika ekspordile.

Meede toetab mitmeid tegevusi, näiteks:

- töötoad jms muusikasektori esindajatele ja artistidele, et neid tulevikuks paremini ette valmistada;
- Euroopa muusikaürituste toimumiskohade koostöö, et suurendada uute artistide piiriülest levi;
- uuenduslike kontseptsioonide väljatöötamine jätkusuutlikuks muusika levitamiseks;
- muusikaprofessionaalide mobiilsus Euroopas ja väljaspool;
- Euroopa muusika edendamine rahvusvahelistel messidel.

PERFORM EUROPE

Pilootprojektil Perform Europe põhineva meetme eesmärk on jätkata platvormi väljatöötamist ja rakendamist, mis võimaldaks etendus kunstide valdkonnal katsetada uuenduslike ringreis- ja esitlusmudeleid ning mõtestada jätkusuutlikku, kaasavat ja tasakaalustatud etendus kunstiteoste piiriülest levitamist.

Meede toetab mitmeid tegevusi, näiteks:

- etendus kunstiteoste füüsilised või veebisisulised väljaspool nende tootmisriiki;
- etendus kunstide tootmisettevõtete, festivalide ja esinemispaikade andmebaas;
- reklaamtegevused.

KUNSTNIKE JA KULTUURI-PROFESSIONAALIDE MOBIILSUS

Meede toetab kunstnike, loojate või kultuuritöötajate riikidevahelist liikuvust, et minna välismaale rahvusvaheliseks koostööks, professionaalseks arenguks, uue publiku leidmiseks, oma tööde esitlemiseks, kaastootmiseks või koostööks teistega. Mobiilsus võiks toimuda ka New European Bauhaus märgistusega kohtades. Toetatakse ka kunstiresidentuuride tegevusi ja muud tüüpi kultuuritegevust, mis on korraldatud kohalike kogukondade jaoks ja koos nendega.

CREATIVE INNOVATION LAB

Eesmärk on julgustada uuenduslike lähenemisviise sisu loomisele, juurdepääsule, levitamisele ja edendamisele kultuuri- ja loomesektorites ning koos teiste sektoritega, sealhulgas võttes arvesse digitaalset üleminekut ja hõlmates nii turu kui ka turuväliseid mõõdet.

Loomeinnovatsiooni labor motiveerib erinevate kultuuri- ja loomesektori osalejaid kavandama ja katsetama uuenduslike digitaalsete lahendusi, millel on potentsiaalne pikaajaline positiivne mõju mitmele kultuuri- ja loomesektorile. Labor soodustab uuenduslike lahenduste (nt tööriistad, mudelid ja meetodid) loomist, mida saab rakendada audiovisuaalsektoris ning vähemalt mõnes teises loome- ja/või kultuurisektoris. Selguse huvides ei pea projekt tingimata olema kohe audiovisuaalsektoris rakendatav, vaid projekti peaks saama selles sektoris hõlpsasti korrata ja sel peab olema potentsiaali turule siseneda.

Väikesed muusikafestivalid koondavad jõude

Jaanika Lillemaa
MUSIC ESTONIA

Music Estonia liitus Sitsiilias toimuva maineka festivali Ypsigrock korraldajate algatatud keskmise mahuga projektiga, mille eesmärk on nelja aasta jooksul uurida äärealade muusikafestivalide toimimist ja leida võimalusi nende jätkusuutlikumaks korraldamiseks, nii kohaliku kogukonna kui ka turismisektori paremaks kaasamiseks ning korraldusmeeskondade ja eelkõige vabatahtlike professionaliseerumiseks, et tagada uue põlvkonna pealekasv.

Euroopas on palju kõrgetasemelisi väike ja keskmise suurusega muusikafestivale, mida korraldatakse suurlinnadest eemal ning mis on olulised nii sealse kogukonna kui ka üldisemalt muusikavaldkonna arendamiseks, kuid mis tihtilugu on alarahastatud ja vajavad võimalust üksteise kogemustest õppida.

Partneritena on kaasas festivalide Tak-sirat ja PIN korraldaja Põhja-Makedooniast, Itaalia uuringupartner Melting Pro, festivali Haldern Pop korraldajad Raum 3 Saksamaalt ja turismiettevõtte Turismo Vivencial Hispaaniast.

Kui projekti alguses läbiviidava uuringu raames on kõik partnerid kaasanud kaks muusikafestivali oma riikidest, siis edasi vastutavad partnerid vägagi erinevate tahkude eest festivalimudeli ja soovitude väljatöötamisel. Music Estonia vastutada on festivalide vabatahtlikele mõeldud treeningprogrammi väljatöötamine ja läbiviimine Eestis.

Tänu uurimisosalise õppimise palju uut iseenda festivalide, Station Narva ja Intsikurmu kohta. Suurem osa on aga alles ees: milliseid tulemusi annab näiteks turismisektori esindaja kaasamine projekti partnerina ning kuidas annab projekti uurimistulemusi edasi kanda teistele väikefestivalidele Euroopas oma taseme tõstmiseks.



Väikeste kontserdikohtade kohtumine Tavastias. Füüsilised reisid on mõjunud suure motivatsioonina oma tegevustega keerulisest perioodist välja tulla

Väikesed kontserdikohad teevad koostööd

Ingrid Stroom
MUSIC ESTONIA

Music Estonia juhitud aastase koostööprojekti peamine eesmärk on võimestada väikeste ehk kuni 400 inimest mahutavate kontserdipaikade omavaheolist suhtlust Eestis ja Soomes. Projekti raames viiakse läbi uuring, millega kaardistatakse väikeste kontserdipaikade võimalusi ja väljakutseid. Lisaks saavad osalevad asutused (Eestist kultuuriklubi Tempel, Sveta baar, Genialistide klubi, džässiklubi Philly Joe's ja Soomest Bar Loose, G Livelab Helsinki, Torvi, 45 Special, Maanalainen) tutvuda üksteise kontserdipaikadega, arutleda oma tegevuste üle ning laiendada oma kontaktvõrgustikku, mis aitab omakorda kaasa suuremale artistide vahetusele Eestis ja Soome kontserdipaikade vahel. Soomepoolseks partneriks on sealset live-muusika sektorit toetav LiveFIN.

Projekti käigus on saanud veel selgemaks, kuivõrd oluline on selliste regionaalsete koostööprojektide ellukutsumine. Näeme, kui palju annab kogemuste ja oskuste vahetamise projekt juurde väiksematele kontserdipaikadele, kellel tihtipeale pole endal ressursse selliste õppeviiside korraldamiseks oma välismaa kolleegide paremaks tundmaõppimiseks ja koostöö tihendamiseks ning seeläbi iseenda tegevuste peegeldamiseks. On äärmiselt oluline, et saaksime veelgi rohkem ehitada selliseid sildu Eestis ja naaberriikide live-muusika sektori vahel, mis suurendab ühtlasi meie oma artistide esinemisvõimaluste hulka naaberriikides. Organisatsioonina on meile oluline enda võimekuse tõstmine sellelaadsete projektide juhtimisega jätkamiseks ja Loov Euroopa voorude oskuslikuks kasutamiseks Eesti muusikatoetuse arendamisel, mida projekt kindlasti teinud on.



Rapla rahvusvaheline keelpillimängijate suvekool sai toimuda päriselus

Innovatsioon keelpillimuusikas

Pille Lill

PILLE LILLE MUUSIKUTE FOND

Klassikalise muusika ajakohasena hoidmiseks on vaja innovaatilisi lahendusi: uusi esitlusviise ja kontserdipaiku, žanritevahelist koostööd, samuti publiku kaasamist ning harimist uute nurkade alt. Nii lükkasid Euroopa professionaalset muusikaorganisatsiooni 2018. aastal käima klassikalisele muusikale keskenduva projekti „The Bridge“. Eestist, Saksamaalt, Norrast ja Ühendkuningriikidest pärit partnerid võtsid sellega endale eesmärgi algatada Euroopa keelpilliansamblike võrgustik ja korraldada uudne keelpillifestival Glasgow's. Projekt uurib ja arendab klassikalisi esitlusvõimalusi ning jagab kogemusi mitmekesisema publiku kaasamiseks, kasutades selle jaoks ka publiku kaasamise üritusi, Rapla rahvusvahelist keelpillimängijate suvekooli, sisukat veebilehekülge ja dokumentaalfilmi.

Keeruliste aegade tõttu on projekti kestus küll pikenenud, kuid see ei tähenda, et kõik oleks vaid digimaailmas toimunud. Veel enne 2020. aasta märtsi toimus mitu projektikohtumist, kuid kõige olulisemaks võib pidada 2019. aasta suvel Pille Lille Muusikute Fondi (PLMF) eestvedamisel toimunud Rapla rahvusvahelist keelpillimängijate suvekooli. Küll aga on pärast seda projektiga veebi kolitud: nii toimus Euroopa keelpilliansamblike võrgustiku asutamine 2021. aastal just läbi Zoomi, kuigi oli algselt Glasgow' keelpillifestivali ajaks planeeritud. Vastne võrgustik koostus videoüritustel veel mitu korda, ka seati üles muud kesksed suhtluskanalid, mis võimaldavad igal ajal omavahel ühendust hoida.

Lootus aga püsib, et 2022. aasta võimaldab Glasgow' keelpillifestivalil viimaks toimuda. Projekti kulminatsioonina kavandatud festival toob Ühendkuningriikides kokku kõik partnerid nii korralduslikult kui ka muusikaliselt, et projekti käigus õpitut ja omandatud ühiselt jagada. Eestit esindavad Glasgow's neli professionaalset ja neli noort keelpillimängijat, kes astuvad mitmekesistel kontsertidel üles koos partnerite orkestritega, aga ka isekeskis. Koos tuuakse briti publikuni klassikalise keelpillimuusikat vastavatest riikidest ja Euroopast ning mitu uudisteost, sh Erkki-Sven Tüürilt. Keelpillifestivali aega on kavandatud ka esimene Euroopa keelpilliansamblike võrgustiku päriseluline kohtumine, mis võimaldaks valdkonda pandeemiajärgselt ühendada ja aitaks uendusmeelselt tulevikku vaadata.

Projektikohtumised nii päriselus kui ka veebis ja sage meilisuhetus on loonud usalduslikud suhted kõikide partnerite vahel, mis on olnud tugevaks aluseks tõhusale koostööle. PLMF-i vaatepunktist on siiani kõige rohkem õpitud tänu sissevaadetele teistesse kultuuriruumidesse ja tööviisidesse: kuidas on organisatsioonid üles ehitatud, mis kanalites ja kui tihti toimub suhtlus, millistel viisidel lähenetakse publikule. Õpetlik on olnud suhtlus partneritega uudes COVID-19 situatsioonis, kuivõrd riigiti on lähenemised piirangutele ja seeläbi kultuurile olnud väga erinevad. Omavahelise kogemusvahetusega on nii viimaste aastate jooksul üksteisele jooksvalt toeks olnud, mille tulemusi on näha „The Bridge'i“ tegevustes ja korraldustes.

„The Bridge'i“ siht kasutada ära Euroopa keelpillimuusika mitmekesisust, et meelitada klassikalise muusika juurde mitmekesisem publik, on oodanud oma kulminatsiooni Glasgow' keelpillifestivali näol juba kaks aastat. Kuigi ülemaailmne pandeemia on projekti kestust venitanud, on PLMF-i osalus toonud palju inspiratsiooni ja häid uusi kontakte, et klassikalise muusika maailma rikastada.

Koduleht: www.bridgestrings.eu

Muutuste loojad toovad eri kultuuriruume kokku

Jelena Tšekulajeva

TALLINNA LINNAMUSEUM

Tallinna vene muuseum veab projekti „Muutuste loojad: vahendades vähemusi“ (MeM). Projektis antakse vähemuste huvitatud esindajatele vajalikud oskused ja teadmised, et olla vahendajaks kunstil ja kultuuril põhinevale kultuuridevahelisele suhtlusele.

Olukorrast tingituna toimus esimene koolitus online'is ja koosnes rahvusvahelistest loengutest ning kohalike ekspertide esinemistest ja töötubadest. Juuni alguses õnnestus esimest korda saada päriselt kokku – Kumu hoovis räägiti kaasaegsest kunstist, vaadeldes seal eksponeeritud teoseid. Sellest hetkest hargnesid tegevused kahes suunas: koolitusest inspireeritud muuseumi enda näitus „Muuseumi laboratoorium“ ja koostöö kunstnikuga.

Koolituse sisu mõjutas ka näi-



tuse loomise protsessi ning aitas kaasava muuseumi eesmärke ja tegevusi selgemalt sõnastada ja rakendada. Nii sai loodud eksperimentaalnäitus „Muuseumi laboratoorium“, mis on üles ehitatud külastajate kaasamisele ja tagasi-

side kogumisele. Näitusega kaasnev publikuprogramm, mis kannab nime „Kõõgijutud“, sai teoks tänu vahendamise oskusele ning sai lisatoetust Briti Nõukogult. Kõõgijuttude tulemusena valmib veel ühe näituse osana osalus-

sein, mis kajastab inimeste erinevat suhtumist identiteedi, keelde, kodutundesse, haridusse jne. Muuseumi laboratooriumi raames kogutud arvamused ja tagasiside on omamoodi ettevalmistus järgmise näituseprojekti jaoks.

Osalusprojekt sai Eesti muuseumide aastaauhinna (ehk Muuseumirooti) 2021 „Kogukonna sõbra“ kategoorias.

Juunis algas koostöö kunstnik Tanja Muravskajaga, kes pakkus oma kunstiteose lähtepunktiks vene keelt, mis on üheks tugevaks läbivaks ühiseks omaduseks. Koos MeMi vabatahtlikega oli kogutud erinevaid venekeelseid sõnu ja nendega kaasnevaid lugusid. Need on sõnad, mis on kõige hingelähedasemad, mida ei taha iial unustada. Kogutud sõnad avavad isiklike lugude kaudu inimeste tausta ja juuri, vene kogukonna mitmekesisust ja minevikku – mõned neist pärinevad lapsepõlvest või kanduvad põlvkond põlve, teised on tulnud kaasa Ukrainast või Valgevenest. Kokku sai kogutud üle 150 sõna, millest 100 on eksponeeritud installatsioonina näitusel. Sõnad ja kaasnevad lood on tõlgitud ka eesti keelde, tulevikus tõlgime need ka inglise keelde. Näitus tõlgiti eesti keelde kui „Hingelähedane sõna“.

Järgmise sammuna on planeeritud publikuprogrammi väljatöötamine ja läbiviimine Tanja Muravskaja näitusel koostöös väljakoolitatud vahendajatega. Näitus on avatud kuni septembrini 2022. Koroonaajal on gruppidega töö eriline väljakutse ja lisaraha võimaldab leiutada teisi lahendusi lisaks vestlustele näitusel.

Sama programmi järgi töötavad ka Läti, Rootsi ja Soome partnerid. Eesti avas näituse esimesena. Aeg-ajalt toimuvad ka rahvusvahelised online-kohtumised, kus saab õppida uusi vahendamise meetodeid või lähenemisi. Toimuvad ka rahvusvahelised kohtumised projektis osalevate kunstnikega. Projekti eestvedajatega omavahel tegevusi planeerides ja oludele vastavaks kohandades on ikkagi kõigil lootus, et äkki õnnestub meil koos vabatahtlikega ka päriselt kõik koos ühes kohas kokku saada, võib-olla isegi Eestis (Narvas) suve lõpu poole ehk enne projekti lõppu septembris 2022.

Projekt SPARSE tõi etenduskuunstid maapiirkondadesse

Raido Bergstein

EESTI TANTSUAGENTUURI JUHATAJA
TANTSUMENÜÜ EESTVEDAJA

Eelmise aastaga lõppesid Creative Europe'i rahastatud projekti „SPARSE – Supporting and Promoting Arts in Rural Settlements in Europe“ tegevused, vähemalt sellisel kujul, nagu me need mõned aastad tagasi koos projektipartneritega kirja panime. Viiruse leviku ja piirangute tõttu olid näost näkku kohtumised harvemad ja etendusprogramm oli häiritud, kuid pandeemia ei takistanud seda, et praeguseks on SPARSE-i mitteformaalne võrgustik kaasanud uusi riike, paigas on järgmised koostööprojektid ja rahvusvaheliste koostööpartnerite vahel on teoks saanud mitu kahepoolset tegevust lavastuste jõudmisel uute vaatajateni.

Kolm ja pool aastat tagasi brittide eestvedamisel alguse saanud SPARSE tõi lisaks Suurbritanniale kokku projektipartnerid Eestist, Leedust, Rumeeniast ja Itaaliast ning assotsieerunud partnerina jagasid oma kogemusi ka Norra ja Rootsi etenduskunstide organisatsioonid. Kui Suurbritannias, Norras ja Rootsis on professionaalsete etenduskunstide toomine maapiirkondadesse juba aastakümneid järjepidevalt toi-

mov tegevus, siis Eestis, Leedus, Rumeenias ja Itaalias on see veel uus ja parimal juhul lihtsalt väga harva ja mittepüsival toimuv tegevus. SPARSE-i eesmärk oli leida partnerriikidest kohalikud kultuurikorraldajad, kelle soov on professionaalse etendustegevuse korraldamine oma regioonis, ja nad selleks tegevuseks ette valmistada. Meie projekti esimeseks ülesandeks sai üles leida just need kohalikud kultuurikorraldajad, kel on valmisolek ja võimalused etenduskunstide n-ö maaletoomiseks, ning seejärel kahepoolne õppimine kõiges, mis etenduste korraldamisega maal kaasneb: tehniline valmisolek, lavastuste valik ja mis kõige olulisem – kohaliku publiku leidmine, teavitamine, ettevalmistamine, tagasiside kogumine ja otsustamine, mida nende uute teadmistega peale hakata. Eestis sai eesmärgiks professionaalse tantsukunsti viimine välja- poole traditsioonilisi tantsulavastusi, samal ajal kui teised riigid keskendusid etenduskunstidele laiemal, tegeledes lisaks tantsule ka sõnateatri ja muusikaga.

Kõige suuremaks õppeprotsessiks kõikidele rahvusvahelistele projektipartneritele ja erinevates riikides tegutsevatele kohalikele kultuurikorraldajatele said kolmel aastal toimuvad tuurid, mis viisid Eestis TantsuMENÜÜ nime all toimuvad etendused mitmel korral



Pärsama publik võttis tantsulavastuse „Ainukordus“ elevusega vastu. Autori foto

Antslasse, Türile, Rakverre, Kärdlasse, Suuremõisa, Kuressaarde, Orissaarde, Pärsamale, Mõniste, Missosse, Varstusse, Võrru, Raplasse, Jõgevale, Elvasse ja Paidesse. Tuuril käisid kuus kaas-aegse tantsu lavastust, mis etendusid kokku 52 korral kokku 2070 pealtvaatajale. Kui esimene tuur jõudis lõpule vaid mõned päevad

enne pandeemiast põhjustatud sulgemisi 2020. aasta märtsis, siis teine ja kolmas tuur olid sellest juba tugevalt mõjutatud. Kahe aasta jooksul pidime ära jätma kümnekond etendust ning kindlasti langesid piirangute ja publiku käitumisharjumuse tõttu külastajate arvud – kohati ka päris drastiliselt. Pandeemia ajal tantsu-

duste korraldamine rahva- ja kultuurimajades tekitas väljakutseid, millega me projekti alustades arvestanud ei olnud, kuid mis näitasid meile ka kohalike kultuurikorraldajate vastupidavust ja soovi, et tants püsivalt nende inimesteni jõuaks. Kuigi rahvusvaheliste partnerite kohtumised kolisid koos pandeemiaga veebi, oleme

järjepidevalt tegutseva võrgustiku üles ehitanud siiski laivis toimuvate etendustega koos publiku ja esinejatega. Järjekindlalt on arusaam, et TantsuMENÜÜ on võimalus oma loomingul laiemale tutvustamiseks, levimas ka tantsuprofessionaalide seas.

Kõik SPARSE-i riigid on erinevad ning erinevad on nende kohalike kultuurikorraldajate ja publiku soovid ja vajadused. Oleme Eestis ette võtnud teekonna, kus tantsukunst oleks meie kultuurija rahvamajade programmides püsivalt. TantsuMENÜÜga on liitunud uusi kultuurikorraldajaid ja oleme tulevikus avatud teistelegi. Tantsu tutvustamine publikule, kes selle pakutavate võimalustega varem kokku pole puutunud, võib mõnikord ka heidutatav olla, kuid järgmine lavastus võib jällegi pakuda elamusi, mis publikul pisarsilma toovad.

Praeguseks on SPARSE-i partnerite ette võetud ühised projektid kasvanud suuremaks, kui alustades ja keset pandeemiat uskunud oleksime. Oleme juba vahe- tamas uusi tuurilavastusi, liitunud on etenduskunstide organisatsioonid Saksamaalt, Poolast ja Ungarist, et ühiselt ette võetud teekonda jätkata ning edasi arendada, et kvaliteetsete etenduskunstide kättesaadavus oleks võimalik ka väljaspool suuremaid keskuseid.

Festival on osa Eesti filmitootmisest



Karlo Funk
FILMIJAKIRJANIK JA KURAATOR

Nagu paljudes valdkondades, on Euroopa Liidu toetused muutunud elu osaks ka kultuuris ja filmitootmisest. Taotlemise ja toetamise tegevus on tunginud sedavõrd sügavale elukorraldusse, et mõjutab tasapisi keelt ja loob uusi sõnu. Taristute rajamise ja tööfondide kasutamise hoog väljendub ringteedes väikestes asulates, aga võib jääda ka märkamatuks. Kultuurivaldkonnas see nii võibki paista.

Kultuurivaldkonda ning kaasaegset tele- ja filmitööstust toetab Loov Euroopa programm. Mõned nädalad tagasi avalikustatud uuest eelarvest selgub, kui oluliseks loovtööstuse valdkonda Euroopas hinnatakse. Uue seitsmeaastase programmi tegevustesse panustab Euroopa Liit kokku 2,44 miljardit eurot, ligi 2/3 rohkem kui eelmisel perioodil. Mõnede uurimuste hinnangul kasvab loovtööstuste panus suurematesse majandustesse Euroopas järgmise kümnendi alguseks veel 40%1. Toetus audiovisuaaltööstusele, mis on levi platvormistumise tõttu üha rahvusvahelisem ja nähtavam, on omakorda Loov Euroopas kõige mahukam ja ulatub 58%-ni kõigist toetustest. Need arvud ei mõõda ainult hinnanguid ja muutuvaid suhteid majanduste sees, vaid väljendavad ka reaalselt mõju Eesti filmikultuurile.

Euroopa toetused aitavad püsida

Eesti filmitootmise kasvust, toetamisest ja arendamise vajadusest on räägitud aastakümneid. Kui tegemist oleks kiirendusvõistlusega, siis kujundlikul stardijoonel seisib filmitegemine aastal 2000, kui kinno ei jõudnud ühtki kohalikku mängufilmi. Lähtudes aasta varem toodetud, sajandi viimase Eesti mängufilmi pealkirjast, siis ristumine peateega ehk filmitööstuse turumajandusliku küljega ei läinud eelnenud kümnendil kuigi hästi. Toetuste märgatavat kasvu 2000ndatel ei toonud ei edukad aastad kinodes ega märkamine rahvusvahelistel festivalidel.

Vabariigi 100. aastapäevaks loodi filmide arendamise ja tootmise kava, mis tõi ekraanile hulga uue põlvkonna filmitegijate töid. See paistis otsustajatele mõju aval-

davat. Ent ka veel 2021. aastal oli vaja jõulist väljaastumist, et mitte langeda 10 aasta tagusele tasele.

MEDIA programm on aastate jooksul toetanud kümnete filmilugude arendamist. See on lasknud võtta aega stsenaariumite arendamiseks, kaastootjate otsimiseks väljastpoolt ja kõigi nende tegevuste jaoks, mis eelnevad filmivõtetele. Ent selle kõrval on MEDIA rahastusel olnud samavõrd oluline mõju Eesti filmikultuurile, neile vähem märgatavatele eeltingimustele ja võrgustikele, mis filmielu, arutelu ja väärtusi üles ehitavad ja hoiavad.

Festival ei ole ainult vaataja silmades

Pimedate Ööde filmifestival alustas veelgi tühjemalt kohalt kui kohalik filmitegemine, ajal kui maailma kino või Euroopa film olid kinodes haruldused. MEDIA programmi toetuste senine mõju Eestis on vahest kõige märgatavam PÖFFi kasvus väikese põhjamaade filmipäevade mõõtkavast kümnete tuhandete vaatajate ja mitmete võistlusprogrammidega esindusfestivaliks.

Toetus on olnud pidev ja ulatus 2020. aastal lõppenud 7-aastase perioodi jooksul poole miljoni euron. Lisaks on MEDIA rahastanud festivali filmiturgu samal ajal veel 640 000 euro ulatuses. See ei ole sugugi iseenesestmõistetav. 2020. aastal taotlesid MEDIAlt toetust 103 Euroopa festivali, toetati 44. Varasematel aastatel on konkurents olnud veelgi suurem.

Festival, mis vaatajale paistab kui hiiglaslik pilv filme, kinoskäike ja kohtumisi filmitegijatega, on keerukas kultuuriline ja majanduslik ökosüsteem. Mõjuka filmifestivali seosed ei piirdu kohaliku vaatajaga – PÖFFil, selle harudel, konverentsidel ja promotsiooniprogrammidel on mõju nii Euroopa filmikultuurile kui ka Eesti majandusele, sidudes filmide levi, nende arendamise rahvusvahelist mõõdet ja rahastamist ning Eesti kui riigi turundust.

2002. aastal sündinud kaastootmisturg Baltic Event oli võimalus näidata Eestis ja Baltimaades valmiid filme rahvusvahelistele otsustajatele. Alguses oli see pühendatud Balti riikide filmitegemise tutvustamisele, avaldades mõju kogu regiooni filmitegemisele. Praeguseks on sellest ettevõtmisest erinevate kokkusalumiste tulemusel saanud rahvusvaheline filmitööstuse konverentsiprogramm ja filmiturg Industry@Tallinn & Baltic Event, kus Eesti filmitootjate projektid on alati esindatud. Filmiturud on lihtsustatud uute filmide tutvustamise, turundamise ja müügi sündmused, oma filmiturg on pea iga suurema filmifestivali juures. Nende raames toimuvad ka projektiturud, kus valitud hulk filme saavad võimaluse kohtuda võimalike kaastootjate, tulevaste levitajate ja rahastajatega. Ka nende Eesti filmitegijate jaoks, kelle projektid filmituru valikusse ei pääse, on üritus heaks võimaluseks rahvusvaheliste partneritega kohtumiseks ja oma ideede tutvustamiseks.

Nagu Eesti filmitootmine, on ka PÖFF ja filmiturg pidanud seilama läbi majanduslikult keerukate aegade võrdlemisi tagasihoidlike eelarvete ja vahetuvate sponsoriga. MEDIA toetus on festivali kasvamisel olnud oluline mitmes aspektis. MEDIA on alati pidanud silmas Euroopa filmitootmise konkurentsivõimet ja innovatsiooni. Pidev toetus tähendab, et PÖFFil on võimalik algatada ja katsetada ideid, mida seni pole kusagil proovitud. Mitmed neist on välja kasvanud püsivateks koolitusprogrammideks.

Uuenevad loomingulised platvormid

Viimastel aastatel annavad PÖFF, filmiturg ja lisanduvad programmid hääle ka teistele filmiga seotud loomingulistele valdkondadele. Filmierialade koolitused, kus mentoriteks Euroopa tipp-professionaalid, on PÖFF koostanud uude aasta ringi toimivasse koolitusprogrammi Discovery Campus. Music Meets Filmil kohtuvad filmitegijad ja heliloojad, keda programmi raames viiakse tavaliselt festivalialalt Nordic Hotel Forumis välja omamoodi muusikatemplisse – Arvo Pärdi Keskusesse. Black Rooms kohtuvad filmikunstnikud professionaalidega, kes töötanud maailma tuntuimate filmide juures. Black Nights Stars tutvustab Põhja- ja Baltimaade noortele näitlejatele filmitööstuse toimimist ning viib neid kokku rahvusvaheliste agentidega. Just siin võib noor andekas Eesti näitleja leida agendi

ja jõuda rollini suure eelarvega rahvusvahelises sarjas. European Genre Forum tegeleb värskeste Euroopa žanrifilmide arendamisega, tehes koostööd Amsterdamis ja Zagrebi vastavate festivalidega. Sarnased, Euroopa filmitegijaid ja noori tulijaid ühendavad koolitused on režissööridele ja stsenaaristidele. Teisalt viivad haridusprogrammid filmitegemise tehnilise oskusteabe nüüdsest ka Ida-Virumaale.

Industry@Tallinn & Baltic Event ei ole kõrvale jäänud muudatustest filmi- ja teletööstuse formaadides. Värskeim osa, sarjadele pühendatud TV Beats annab ülevaatlitku pildi nii uutest sarjadest kui teletootmisest kogu maailmas. See vastastikune mõju muutub lähiaastatel järjest tugevamaks arengumootoriks filmitööstuse uueningemisel.

Kõigil neil platvormidel on laiem mõju kogu Põhja- ja Baltimaade filmikeskkonnale. Ka festival ei ulatu ainult filme vaatava publikuni, vaid seob Eesti filmikeskkonda tihedamalt välismaailmaga. PÖFF toob 11,7 miljardit meediakontakti Aasiast Lõuna-Ameerikani. See omakorda tähendab eelist infokonkurentsis ja kaastootmisvõimalusi. Kaastootmise ja hariduse platvormid loovad eeldusi, et meie lood on paremini toimetatud, et olla rahvusvaheliselt mõistetud. PÖFF ja selle filmitööstuse haru ei ole enam ainult sündmused, vaid ka positsioon, millelt võrdsena kaasa rääkida Euroopa filmitööstuses toi-

muvas. Mitmendat aastat korraldab Euroopa Komisjon filmivaldkonna visioonikonverentsi European Film Forum, kus räägitakse tehnoloogiast ja innovatsioonist, just PÖFFi raames.

Loovtööstuse kasv ja riik

Audiovisuaalvaldkonna kasv sisu- ja platvormide survele jätkub. See paneb küsima, milline on Eesti filmitööstuse võime murranguga kaasa minna ja PÖFFi positsiooni rahvusvahelises filmitööstuses tõhusalt kasutada. MEDIA toetus on suunatud filmiprojektide arendamiseks, mitte tootmiseks. Nagu Eesti filmide tegemisel, on ka PÖFFi puhul vältimatu suurendada kohalikku panust. PÖFFi eelarve 1,7 miljonit eurot on kordades väiksem kui mainekal Rotterdamil või Amsterdamis dokfilmide festivalil (6,3 miljonit). Vahe samasse A-klassi kuuluva San Sebastiani festivaliga (9 miljonit) on veelgi kõnekam. Riigi (415 000 €) ja Tallinna linna (123 000 €) eelarvelised toetused PÖFFile on olulised, kuid Eesti majandusele teravikuna toob festival tagasi 6,6 miljonit eurot. Kuna Euroopa toetus muutub konkurentsi ja suurte riikide loometööstuse kasvupotentsiaali tõttu üha riskantsemaks, on sobiv hetk läbi mõelda PÖFFi ja Industry@Tallinn & Baltic Event platvormi kodune rahastamine. See on üks neid suursündmusi, mille kaudu Eesti mõjutab nähtavalt ka Euroopa kultuuri ja filmitööstust.



Mõned aastad tagasi filmituru European Genre Forumil osalenud Soome filmiprojekt, Hanna Bergholmi lavastatud „Kurjahauduja“ esilinastus mõne nädala eest USAs Sundance'i festivalil.

Foto: Aron Urb

Viis filmi õnneni

**Tristan Priimägi**

FILMIKRIITIK

Iga kevad toob uue ärkamise ja nii on ka tänava erinevaid värskeid eesti filme kinno oodata päris rohkesti. Sel aastal jõuab nende hulgas linastuda ka lausa viis sellist, millel on õnnestunud saada arendustoetust Loov Euroopa MEDIA rahastusprogrammist, kuhu kandideerivad kõik ambitsioonikamad Euroopa väärtfilmiprojektid. MEDIA arendustoetus on andnud neile kõigile lisaaega, et plaanid paremini läbi mõelda ja võtteks juba õigete kunstiliste lahenduste ning meeskonnani jõuda.

Nende viie toetatud filmi hulgas leiame ka ühe dokumentaali. Moonika Siimetsa „Kaks tundi õnneni” vaatleb Eesti-Soome vahelist rännet, aga läheneb teemale keskmisest empaatilisemalt, jättes kõrvale tavapärase ühe-külgse muretsemise ja tumeda tulevikuvisioni. Kuigi filmis jõutakse tõdemuseni, et põhiliseks rände käivitajaks on raha ning Eesti meestest enamik on Soomes ehitajad ja naised koristajad, püüab Siimets majandusliku liikumise taga näha psühholoogilisi mõjusid nii neile inimestele kui ka rahvusele. „Kaks tundi õnneni” on „Seltsimees lapse” lavastanud Siimetsa esimene täispikk dokfilm.

Kui Siimets oli arusaadavalt koroonaaajal piirangute tõttu hädas oma filmi teostamisega kahes riigis korraga, siis oli väljakutse veelgi keerulisem Kadri Kõusaarele, kes võttis oma uue filmi „Kõrb” üles Jordaanias Wadi Rumi kõrbes, kus filmi ka näiteks „Düün” ja „Tähesõjad. Skywalkeri tõus”. Kõusaare film on küll märksa vähem ulmelisem ja pigem realistlikum lugu rootsi fotograafist (Frida Westerdahl), kes satub ühe islamiühenduse kätte pantvangi. Üht vangistajat mängib palestiina üks tuntumaid näitlejaid Ali Suliman (seriaal „Jack Ryan”, „200 meetrit”). Eesti-Rootsi koostööfilm jõuab kinno 25. märtsil.

Pantvangiteemat näeme ka Jaak Kilmi „Tagurpidi tornis”, mis on küll nagu lastefilm, aga samapalju ka film lastest, ehk suunatud täiskasvanud vaatajale. Kamp lapsi satub mahajäetud tehasevaremetes mängides sealsele valvurile, aga too jääb maa-alusesse auku lõksu. Mida teevad lapsed ja miks nad teda sealt kohe välja ei taha aidata? „Tagurpidi torn” on julge ja julm pilguheit laste (grupi)psühholoogiasse ning pakub mõtteainet inimestele kõigis vanustes. Film jõuab kinno 29. aprillil.



Foto: Kalle Veesaar



Foto: Robert Lang

Kaadrid filmidest „Kõrb” (rež. Kadri Kõusaar) ja „Apteeker Melchior” (rež. Elmo Nüganen) ja „Tagurpidi torn” (rež. Jaak Kilmi).

Tänava on ekraanile oodata lausa kolme Melchiori-sarja filmi järjest, millest esimene, „Apteeker Melchior”, esilinastub 15. aprillil. Indrek Hargla romaanidel põhinev filmisari jälgib nimategelast, kel tuleb nutika apteekrina keskaegses Tallinnas hakata lahendama mitmeid kuritöömüsteriume, kuhu on segatud võimsad jõud. Melchiori osas on oma esimeses filmirollis noor näitleja Märten Metsaviir.

Kui filmiaasta alguses teeme laevasõidu Soome koos seal töötavate eestlastega, siis aasta lõpus, detsembris sõidame koos Erikuga piraadilaevaga kahe maailma vahelisse paika, kus toimub seiklusliku lastefilmi „Erik Kivisüda” tegevus. Film põhineb „Kupee nr 6” stsenaaristide Andris Feldmanise ja Livia Ulmani stsenariumil, see on toodetud Eesti, Luksemburgi, Läti, Leedu ja Soome koostöös ning on 3,5-miljonise eelarvega Eesti kõigi aegade kalleim koostööfilm ja selle lavastaja on Ilmar Raag.



Foto: Kadri Kõusaar

MEDIA programm Eestis 2002–2020

ARVE JA FAKTE

Eestis alates 2002. aastast
52 toetatud organisatsiooni
8,65 miljonit eurot

**Filmiprojektide arendustoetus
2002–2020**

Toetust kasutab filmistuudio kõigile projektiga seotud tegevustele, mis eelnevad filmivõttele.

- 3,86 miljonit eurot
- 26 toetatud tootmisfirmat
- Suuremahuline paketoetus 9 tootmisfirmale
- Esimene toetus aastal 2002 stuudio Nukufilm OÜ projektile „Mirjam”
- 2006 MEDIA talendiauhind Veiko Õunpuule filmiprojekti „Püha Tõnu kiusamine” eest
- 2021 Cannes'i FF Grand Prix „Kupee nr 6”, arendustoetus filmistuudiole Amrion (produtsent Riina Sildos)

Telelevi (TV Programming)**2003–2020**

Toetustoetus filmiprojektidele, mis on müüdnud enam kui kolme välisriiki.

- 295 000 eurot
- 10 tootmisfirmat
- 10 dokumentaalfilmi projekti

Euroopa filmide kinolevi toetus**2003–2020**

Toetus filmide levitajatele, kes ostavad õigused ja toovad filmid välja Eesti kinodes.

- 1,93 miljonit eurot
- 20 filmilevi ettevõtet
- Kõige edukamad Euroopa filmid kinolevis: „Nümfomaan”, rež. Lars von Trier
- „Viplala”, rež. Tim Oliehoek
- „Kohutav ilu”, rež. Paolo Sorrentino
- „Noorus”, rež. Paolo Sorrentino
- „Toni Erdmann”, rež. Maren Ade
- „Pingviinide marss”, rež. Luc Jacquet
- „Edith Piaf – elusse armunud”, rež. Olivier Dahan

Euroopa Cinemas kinovõrgustik**2003–2020**

- Võrgustikku kuulub Eestist 5 kino
- Aastane rahaline toetus on ca 10 000 eurot
- Võrgustiku liikmelisus:
- Kino Sõprus alates 2003
- Kino Artis alates 2011
- Kino Kannel alates 2015
- Elektriteater alates 2016
- Thule kino alates 2020

Euroopa Cinemas auhinnad:

Kino Sõprus – parima noorteprogrammiga kino 2005

Kino Artis – parim programmikino 2013

Filmifestivalid**2003–2020**

- Toetus kokku 866 000 eurot
- Toetus filmifestivalidele, mis näitavad suure hulga Euroopa filme
- Toetuse saaja MTÜ PÖFF, Pimedate Ööde filmifestival

Filmiturud ja võrgustikud**2004–2020**

- Toetus kokku 1 115 000 eurot
- Toetus rahvusvahelistele filmitööstusüritustele
- Toetuse saaja MTÜ BE, Baltic Event / industry@Tallinn&BE

Kuidas tantsida veebis?

Oleme juba mõnda aega olnud välja rebitud oma harjumuspärasest suhtluskeskkonnast ja pidanud ümber mõtestama, kuidas oma tööd korraldada. Tuli välja, et uuel suhtlusformaadil on nii negatiivseid kui ka positiivseid külgi.

Kuidas hakkama saada oma projektidega, kui füüsilised kohtumised pole võimalikud, sellest rääkisid 2021. aasta märtsis Jelena Tšekulajeva (JT) Tallinna Linnamuuseumist, Mihkel Seeder (MS) VAT Teatrist, Elena Sipria-Mironov (ESM) Tartu Ülikooli raamatukogust ja Tiina Ollesk (TO) tantsuteatrist Fine 5.

Uurisime ka, kuidas on töö praeguseks muutunud.

VAT Teater juhivad projekti „PLAYON!“ – uus, kaasavaid tehnoloogiaid rakendav loojutustamine noortele tehtavas teatris

Fine 5 Tantsuteatri projekt 45+ vanuses tantsijatele (BET – Body, Experience, Time through 45+ dancers)

Tallinna Linnamuuseum osaleb projektis Agents of Change: Mediating Minorities

Tartu Ülikooli raamatukogu on partner projektis eBooks-On-Demand-Network Opening Publications for European Netizen (EODOPEN)

Kuidas COVID projektide tegevusi mõjutas?

JT: Linnamuuseumis on käimas projekt, kus koolitame välja kunsti ja kultuuri vahendajaid. Kogu kevadele planeeritud koolitusprogramm toimus Zoomis. See on omaette väljakutse, kuidas hoida gruppi koos, jälgida, kuidas nad üksteist tajuvad. Ekraanil näeme ju ainult inimese pead, see ei ütle meile selle inimese kohta palju. Kuid võib öelda, et lõpuks ikka koostöö toimis. Nende ülesannete puhul, mida nad tegid, saime aru, et nad hoolivad üksteisest. Mõistmine ja empaatia on suur osa kultuuri vahendaja tööst, ja see arenes kõvasti.

Teine asi, mida tahaks välja tuua, on see, et isegi kui me suhtleme distantstilt ja üksteisega kokku ei puutu, siis ikka mõni langeb grupist välja. Neli inimest olid COVIDis, ka mul endal olid terviseprobleemid. Hea oleks olnud, kui oleks olnud ka projektijuhil abiline, kes sel ajal oleks ülesanded üle võtnud. Hea oli, et rahvusvahelised eksperdid olid kättesaadavad. Meil oli Euroopast ja Ameerikast esinejaid, kelle loen-



Veebis tantsimine ei toimi just väga hästi. Kuvatõmmis projektist

gud salvestasime, ja pärast saime Zoomis koos esinejaga arutada ja küsimusi esitada. See formaat töötas päris hästi.

ESM: Meie projekt, mis tegeleb raamatute digiteerimisega ja milles osaleb 15 organisatsiooni 11 riigist, algas vahetult enne kriisi. Tartu Ülikooli raamatukogu juhtida on töögrupp, mis vastutas kogu projekti kommunikatsiooni ja kasutajate kaasamise eest. Kriisi alguses polnud meil aga veebilehte ega identiteeti. Kõigis riikides olid piirangud eritingimustega ja inimesi oli keeruline kokku saada. Samas pidime tempokalt edasi minema. Kui poleks kriisi olnud, oleksime ilmselt rahulikumalt tegutsenud, kuid nüüd suutsime kolme kuuga kogu projekti info veebi kolida. Raamatute digiteerimine on suunatud kasutajate abistamisele ja kriisi ajal oli seda eriti vaja – aidata õppijatel, õpetajatel, teadlastel vajalikku materjali kätte saada.

TO: Meie projekt alustas 2020. aasta detsembris, mil ühiskonnas oli juba kogemus, kuidas töötada Zoomis. Meie projekti oli juba sisse kirjutatud, et seitsme part-

nerrriigi osalejate omavaheline tutvumine, metoodikate läbirääkimine jne toimub veebis. Projekti lõpuks peab sündima tantsulavastus, kus tantsivad ja oma kogemusi vahendavad üle 45 aasta vanused tantsijad. Meie kultuuriruumis pole see tavapärane, et vanemad ja kogenenumad, kes ei sobi enam Romeo ja Julia rollidesse, veel tantsivad. Veebikohutimised toimusid hästi ja arutelud olid viljakad.

Kui oli vaja hakata kokku saama, hakkasid ilmema raskused – kuni selleni, et piirangute tõttu ei tohi näiteks Londonis ühest linnaosast teise minna. Tõotasime välja metoodika, kuidas loometegevust teha (veebi) kaamera jaoks. Kui aga oli vaja päriselt füüsiliselt kokku saada, hakkas tohtu ümberplaneerimine – vaja oli arvestada, kes kuhugi tohib minna ja kellega kokku saada. Stsenariume tuli korduvalt ümber teha. Välja tuli aga huvitav probleem – veebis loomingut tehes ei oska me enam päris ruumis hinnata vahemaid, kui kaugel on teine inimene. Tantsijatele ja ka näitlejatele omane oskus oma kehaga

ruumi tajuda hakkab kaduma. Zoomis oleme kõik ära õppinud, nüüd on vaja päris elus kohaneda.

MS: Tore, et meil on sarnane kogemus. Isegi kui me kokku ei saa, on kannatused sarnased ja ühendavad. Mina esindan projekti „PLAYON!“, milles osaleb üheksa teatrit, pea sama palju ülikoole ja muid organisatsioone. Selle projekti eesmärk on leida ühenduslülid teatri ja uute tehnoloogiate vahel, sh virtuaalmaailma ja arvutimängude vahel. Kui koroonapomm plahvatas, siis tõdesime, et vaat kui õigel hetkel seda projekti tegema hakkasime.

Teisalt on meie projekti eesmärk avastuste kõrval teha lavastusi – nelja aastaga peaks üle Euroopa valmima umbes 30 lavastust. Meie esimene strateegia oli venitada – küsisime ja ka saime Loov Euroopalt pikenud. 2020. aasta sügiseks saime aru, et edasi pole lükata enam kuhugi ja peame hakkama aktiivselt võimalusi otsima. Kui projekti eesmärk on uurida, kuidas teater saaks toimida ka virtuaalselt, siis, kui päriselt teatrit teha

enam ei saa, on tunne, nagu oleks sind pandud pantvangi. Hirmutav on see, et reaalse elu taju hägustub ja me ei tea ka, mis on publiku harjumused – äkki nad enam ei tahagi teatrisse tulla? Aga karta pole mõtet, vaja on tegutseda!

Kuidas mõjutas kriisi suhteid publikuga?

MS: Etenduste osa on meil plaanist maas. Oleme küll teinud mõned etendused nii füüsiliselt kui ka online'is, nii, kuidas võimalik on olnud. Kõige keerulisem on, kuidas veebiteatrit finantsiliselt toimima panna. Sellise kultuuri puhul, mille tarbimisel on oluline ka ruumikogemus, on kahtlane, kas ollakse valmis ostma 25-eurone pilet, et etendust arvestatult vaadata. Uuendusi võib teha, aga sel peab olema ka mingisugune ellujäämisprintsip. Siin lahendusi veel pole. Võib kõiki etendusi lindistada või ka live-ülekanneid näidata, aga minu meelest pole see lahendus. Need asjad, mis virtuaalselt toimivad, on juba tehtud mõttega virtuaalile ja üles ehitatud mõttega, et publik ongi kaamera silm.

Meie projektis on meil ligipääs paljudele tehnoloogiainimestele, kes töötavad erinevate videotehnoloogiatega, programmeerijate. Peame nendega koos nuputama, kuidas ikkagi tekitada see tunne, et oleme publikuga ühes ruumis, ja temaga suhestuda. Online-lavastuses oleks tähtis tunda, et oled vaatajale lähemal kui kunagi varem. See kõik vajab veel arendamist ja neid vilju hakkame nägema alles mõne aasta möödudes.

TO: Online'is tehtu puhul ei saa me teha nägu, et tegemist on sama asjaga, ainult online'is. Tegemist on teise meediumiga. Kaamera valib, mida ta näitab, ja see ruum, mida kaamera hõlmab, on teistsugune, kui inimese silm kohal olles näeks. Selle jaoks peab eraldi lavastama. Need suurte teatrite etendused, mida oleme ülekannetena näinud, ongi selle jaoks eraldi tehtud, et lugu kanduks edasi. Lihtsalt olemasoleva lavastuse video näitamisel pakume oma vaatajale väga kehva poolfabrikaati ja ta võib selles pettuda. Kaasaegse filmi iga kaader on hoolikalt läbi mõeldud. Aga meie ei tee ju filmi, vaid etendust.

MS: Me ei peaks kunagi hakkama konkureerima ei filmikunsti ega arvutimängutööstusega, sest teatril pole nende meediumis lootustki. Teatri võlu on loodud selles hetkes. Minu jaoks ei anna näiteks Netflix kinoga samasugust kogemust, sest isegi kinno minek on omaette teekond, hoiaku muutus. Seda enam teatrisse minek. Äkki panem isegi puhta särki selga – keskkonna muutus on elamuse saamiseks niivõrd oluline. Tunnen, et oma kodukeskkonnas, koduriites, kolme tegevuse vahel

kõike arvuti vahendusel tarbides jään vaesemaks. Hea on, et kõik on kättesaadav, kuid päriselu kogemus muutub juba millekski eriliseks.

ESM: Ka raamatute digiteerimise projektis oli meil planeeritud füüsilised, käed küll tood, kus digiteeritav materjal valitakse välja konkreetse vajaduse põhjal ja koostöös konkreetsete organisatsioonidega. Üks fookus näiteks on koostöö pimedatega. Oleme saanud koostööd teha informeerimise tasandil, aga veebivormide ja Zoomi ümarlaudade abil pole me saanud ikka seda reaalset efekti, mida ootasime.

JT: Meie projekt on suunatud vahendamisele. Ekraan on ka vahendamise vahend, kuid ta löikab välja osa elemente, mida sa päriselus tajud. Mõnes mõttes kaob kontekst ära. Positiivne oli see, et osalejate ring laienes, tuldi ka mujalt kui Tallinnast. Kuid jah, kui keegi läheb ruumist päriselt välja, siis märkavad seda kõik. Veebis ei pruugi seda täheleegi panna.

Kuidas on praegu, 2022. aasta alguses töö sujunud?

TO: Projektis BET osalejad on väga tänulikud selle projekti eest, sest see on võimaldanud füüsilised töösessioonid (küll väiksemates gruppides kui planeeritud). Vastavalt võimalustele on erinevad kooslused kohtunud ja kõik osalejad on saanud kuhugi sõita (välja arvatud Inglismaa) ja kellegagi füüsiliselt koos loomingu olla – peame esmatähtsaks ekraanide tagant lahkumist, et realselt koos töötada. Füüsiliselt koos olemist ja koos jagamist ei asenda ükski veebiüritus. Esietendus „RAZDEDAUCH“ on planeeritud 1.04.2022 Sakala 3 teatrimajas.

JT: Oleme oma tegevustega ajakavas püsinud. Juuni alguses õnnestus meil esimest korda saada päriselt kokku – proovisime kaasaegset kunstist rääkida Kumu hoovis, vaadeldes seal eksponeeritud teoseid. Sellest hetkest hargnesid tegevused kahes suunas: koolitusest inspireeritud muuseumi enda näitus „Muuseumi laboratoorium“ ja koostöö kunstnikuga, mis oli projekti tegevustes ette nähtud.

MS: COVID-situatsiooni kiuste on teatriteatrite „PLAYON!“ jõudsalt edenenud ja sündimas on teine lavastus. Teine etapp keskendub uuenduslike tehnoloogiate rakendamisele teatris. VAT Teater on võtnud sihiks tracking-tehnoloogia, mille abil saab publiku liikumist ja valikuid rännaketenduse raames jälgida. VAT Teatri esietendus on planeeritud 2023. aasta aprilli. Eelmisel aastal toimunud kõrgetasemeline online-konverents „Hope“ toimub selgi aastal – täpsed kuupäevad aprillis on selgumisel.